

(/)

[🏠 \(/ \)](#) > Nyheder og aktiviteter (<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2>) > Liv med ler

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/ole-olsen-historiens-aktoerer-nr-6>)

Liv med ler

Kategori: Nyheder og aktiviteter

Visninger: 2036

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/liv-med-ler)

[online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/liv-med-ler](http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/liv-med-ler)) **t** ([https://twitter.com/home?status=.](https://twitter.com/home?status=)

Aktiviteten kan ses på [http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/liv-med-](http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/liv-med-ler)

[ler](http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/liv-med-ler)) **in** ([http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/liv-med-ler&title=)

[online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/liv-med-ler&title=\)](http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/liv-med-ler&title=)

Ole Møller Andersen og Flemming Ahlgreen

Liv med ler – Pottemagere og keramikere i Horsens-området gennem 130 år

Af Ole Schramm, cand. mag. i historie og musik

Hvorfor nu en bog om pottemagere og keramikere i Horsens-området? Denne anmelder havde ikke kendskab til, at der skulle være så mange pottemagere og keramikere i området omkring Horsens, da jeg modtog bogen til anmeldelse. Men da jeg er historieuddannet og kunstinteresset, er jeg glad for at få ny inspiration, og jeg var spændt på at se, om en sådan bog kunne fange min interesse.

Umiddelbart fangede bogen mig. Den er indbydende med en smuk forside med et relevant billede af keramikerenes værktøj. Der er et væld af gode fotos, som den fotografiske konsulent Jens Houmann har bidraget med, og bogen er sat med en klar og tydelig skrift. Den er nem at gå til, da bogen er inddelt i overskuelige kapitler, og den fungerer derfor fint som opslagsbog.

Bogen starter med et par introducerende kapitler om keramik og lertøj i Danmark før 1890 og for ikke-fagfolk en helt nødvendig forklaring på, hvad keramik er. Herefter er der en kort oversigt over, hvordan måden at sælge lervarer og keramik på har ændret sig igennem den periode, som bogen omhandler.

Hovedvægten i bogen er lagt på at præsentere 26 keramikere og fortælle om deres liv og deres arbejdsbetingelser. På den måde får vi kendskab til, hvordan arbejdet med leret foregik for 130 år siden, og hvordan faget har ændret sig i perioden. Det er små menneskelige dramaer, som oprulles for os. Det gælder fx historierne om Dissing-familien. Jens Andreas Pedersen Dissing blev far til seks børn, der alle blev udlært af ham selv i det barske og lidet indbringende erhverv, som det var at være pottemager. De bliver alle præsenteret i bogen med hver deres kapitel.

Faderen Jens Andreas var en bestemt og streng herre efter nutidens målestok, og det fortælles, at han ikke så med milde øjne på det initiativ, som to af børnenes udviste, da de i værkstedet efter arbejdstid havde fremstillet nogle sparebøsser, som de solgte på gårdene i nærheden. I stedet for at rose drengene, som man nok ville have gjort i dag, blev han vred, da han opfattede det som tiggeri. Han sendte derfor drengene ud for at give køberne pengene tilbage, men køberne var så glade for sparebøsserne, at de ikke ville lade handelen gå tilbage.

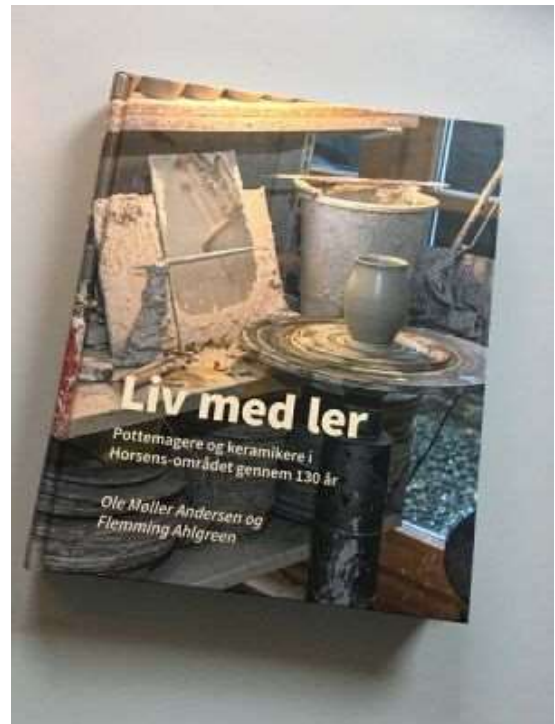
Forfatterne undrer sig over, at de seks brødre, der alle blev pottemagere, ikke slog sig sammen og dannede en virksomhed. "Det gjorde en svigerdatter engang. Brødrene så på hinanden, og så grinede de. Jo, en fælles, stor virksomhed kunne nok gå an. Rationalisering var også et emne dengang, men så skulle der være seks ovne, og dermed forsvandt ideen. For hver af brødrene havde deres mening om, hvornår ovnen skulle fyldes og med hvilket lertøj. Dermed var spørgsmålet besvaret: Den sag kunne de aldrig blive enige om" (s. 38f).

I forbindelse med portrættet af Harald Dissing, der var Jens Andreas' sjette barn, får vi en fornemmelse af de barske vilkår, som hørte med til det at være pottemager. Harald måtte som en selvfølge arbejde med ler hos sin far, og det gentog sig, da Haralds egne børn voksede op. Haralds tredje søn Erik kunne fortælle, hvordan det foregik, når børnene hjalp til i værkstedet og fx tog ud af ovnen. Han huskede også, at værkstedet var koldt, da det kun blev opvarmet af en brændeovn til kul, koks og briketter. Om vinteren var der om morgenen ofte is på det vand, der skulle bruges til at dyppe hænderne i, når det kolde ler skulle drejes. Det var ikke underligt, at mange pottemagere fik gigt i hænderne og i resten af kroppen.

Gennem portrætterne af Jens Andreas' børn får vi også et lille indblik i kønsproblematikken, da Hertha Dissing portrætteres. Hun var Jens Andreas' fjerde barn. Hun ville nok helst have været pottemager, men hun opgav at blive det, fordi de andre piger drillede hende i skolen. En pige kunne da ikke have lange bukser på, når hun skulle arbejde, og det var nødvendigt, når hun sad ved drejbænkene. Hun blev derfor ikke uddannet pottemager som brødrene, men hun begyndte meget sent i 1957 som 54-årig at male keramik, som hendes yngste bror Gunnar og hendes anden bror Tage havde fremstillet. Hun malede jdepotter og små børnekaffestel. På et tidspunkt byggede hun gruekedlen i kælderen om til en ovn til at brænde keramik i. Broderen

Tage flyttede ind hos Hertha og hendes mand Peter, hvor han hjalp til i kælderen og købte en elektrisk ovn. Så noget kunne nogle af familiemedlemmerne da samarbejde om langt om længe.

Dissing-familien fylder meget i bogen, og med en keramiker som Erik Kroghslund Jensen blev arven fra Dissing-familien ført videre, idet Erik på et tidspunkt mødte Leon Dissing, og det var Leon, der vakte hans interesse for keramik. Han hjalp til hos Leon Dissing og lærte fagets teknik hos ham. Han

begyndte sidst i 1950'erne så småt derhjemme at producere selv. Han opgav sit job i forsikringsbranchen og indrettede et værksted. Det er måske karakteristisk for perioden, at han – som flere andre keramikere – også var nødt til at undervise på aftenskole fra 1968-72.

Leon Dissing havde også undervist på et aftenskolekursus, og undervisningen førte til, at Aase Pertou Dyrgaard i næsten 60 år arbejdede med keramik og først som 82-årig opgav leret.

Der er mange andre pottemagere og keramikere, der fortjener omtale, men det er ikke muligt at omtale alle i denne anmeldelse, men arbejdet med leret har som så mange andre områder af skabende virksomhed ændret sig meget. På samme måde, som der er kommet mange flere kvindelige kunstnere, forfattere osv. til, er der også på dette keramikens område kommet flere kvinder til. Der er ikke tvivl om, at Hertha Dissing i dag ville være blevet uddannet keramiker. Ud over Hertha Dissing og Aase Pertou Dyrgaard har forfatterne portrætteret seks andre kvindelige keramikere. Bogens sidste portræt er af Anna Andersen, der eksperimenterer med 3D-print i keramik. Det er absolut et teknologisk nybrud, og som der står i overskriften: "De gamle pottemagere ville ikke have troet på det".

I det spændende men korte oversigtskapitel om udviklingen af keramik og lertøj før 1890 får vi en fornemmelse af fremtidsudsigterne for faget. Uddannelsen som pottemager eksisterer ikke længere, da den blev nedlagt i 2008. I stedet blev keramikere så designuddannede fra Designskolen i Kolding, Aarhus Kunstakademi eller Det Kongelige Danske Kunstakademi. Sidstnævntes bacheloruddannelse fra designuddannelsen på Bornholm er i dag den eneste tilbageværende keramikeruddannelse i Danmark.

Det er langt fra alle keramikere, der er begejstrede for denne udvikling. Det gælder fx Aage Würtz, der oplevede mange succeser og kunne afsætte keramik til udlandet, indlede et samarbejde med kendte kunstnere og afsætte sine produkter til stjerneverbsteder som fx Noma. Han er pessimistisk mht. udviklingen i keramikfaget: "Det er ikke bare et uddøende fag. Faget er jo dødt. Et hobbyfag. De, der kan dreje, er enten døde eller stoppet. Der findes ikke en basis håndværksuddannelse for keramikere. På designskolen lærer de ikke at dreje, men mere at lave forme" (s. 190).

Også keramikeren Helle Nørby er meget kritisk over for uddannelsen. Hun valgte den femårige uddannelse på Det Jyske Kunstakademi. Det var langt fra optimale forhold, som keramikeruddannelsen bød på. Uddannelsen blev ikke prioriteret særlig højt på kunstakademiet, og så fik de studerende kun et to-dages kursus i glasurkemi, da fokus udelukkende var på formgivning og æstetik. Men som Helle Nørby siger, så er keramik et håndværk, der skal læres, og den tekniske/kemiske del var totalt underprioriteret. Det var ikke en særlig sjov tid, konkluderer hun.

I modsætning til disse deprimerende udtalelser, kan vi glæde os over prøverne på deres meget smukke keramik. Helle Nørbys belægningskeramik er meget spændende.

Forfatterne Ole Møller Andersen og Flemming Ahlgreen er sluppet ualmindelig godt fra at skrive en bog, som kaster lys over produktionen af keramik i Horsens-området. Bogen henvender sig til alle, der er det mindste interesseret i at vide noget om keramikens udvikling gennem 130 år og til fagfolk. Selv om forfatterne måske synes, at det ville overskride rammerne for bogens titel, synes jeg, at det korte kapitel om keramik og lertøj før 1890 sagtens kunne uddybes. For det er meget spændende læsning. Det kunne de overveje, hvis der kommer en ny udgave. Min eneste anke er, at der burde stå lidt mere om forfatterne.

[Historie-online.dk, den 15. december 2020]